

# ELS SIGNIFICATS DEL 1714

Els fets són un resultat de les condicions de base [estructura i conjuntura], i per tant, no cal que siguin justificats, sinó compresos.

*Jaume Vicens Vives*

**S**erveixi aquesta reflexió de l'historiador Jaume Vicens Vives per intentar de posar una mica de rigor històric en aquest any del Tricentenari (1714-2014). Intentem aproximar-nos als fets històrics i llur significat des de la perspectiva de l'historiador que presenta i reflexiona sobre uns fets històrics.

## LA GUERRA DE SUCCESSIÓ ESPANYOLA (1701-1713/1715)

Allò que anomenem Guerra de Successió Espanyola va ésser en realitat un episodi més d'un conflicte bèl·lic d'abast europeu, en el qual es disputava l'hegemonia sobre el continent entre Anglaterra i França. Fins i tot, alguns historiadors l'han qualificat de segona Guerra dels Cent Anys (1689-1815) i, de fet, pot considerar-se com una confrontació bèl·lica europea amb efectes mundials.

Com ja tothom sap, el conflicte té les seves arrels en el fet que Carles II de Castella i d'Aragó va morir l'any 1700 reconeixent com a hereu Felip de Borbó, duc d'Anjou i nét de Lluís XIV de França. Això comportà que Felip de Borbó esdevingués Felip V de Castella i IV d'Aragó. Aquest fet convertia França en una gran potència europea, la qual cosa no va ser ben vista ni per Anglaterra, ni per l'imperi Austrohongarès, que reivindicà els seus drets sobre les corones hispàniques i que obtingué el suport d'Anglaterra, Portugal i les Províncies Unides dels Països Baixos. Hi estaven en joc no sols les corones hispàniques, sinó, sobretot, l'imperi colonial hispànic que interessava a França, Anglaterra i els Països Baixos.

El Tractat d'Utrecht de 1713 i el Tractat de Rastatt de 1714 posaren fi al conflicte bèl·lic. En aquests tractats Felip V s'assegurava el domini sobre les dues corones hispàniques, a canvi de renunciar als drets sobre el tron francès; mentre que l'Imperi Austrohongarès s'annexionava els

antics dominis hispànics a Itàlia i als Països Baixos. Però, com assenyala l'historiador Joaquim Albareda, qui guanyà de veritat la guerra fou Anglaterra, que aconseguí de posar fi a l'hegemonia francesa i obtenir beneficis comercials amb les colònies americanes.<sup>1</sup> De fet, la guerra va acabar quan els anglesos van aconseguir els seus objectius de debilitar França i augmentar la seva presència a l'Amèrica hispànica.

És en aquest context internacional que cal encabir la Guerra de Successió Espanyola, un conflicte intern de la monarquia hispànica, i el conegut internacionalment com “el cas dels catalans”.

## EL CAS DELS CATALANS

La monarquia hispànica era una monarquia composta pels regnes de Castella i la Corona d'Aragó (Catalunya, Aragó, les Illes i València), i el rei acumulava en la seva persona les dues corones. Aquí raurà en bona part el moll de l'os del conflicte bèl·lic que sacsejarà Catalunya a començaments del segle XVIII.

Des de mitjan segle XVII Catalunya havia iniciat una creixent especialització econòmica fonamentada en la vinya i el comerç interior i exterior de vins i aiguardents. Alhora, la societat catalana gaudia d'una certa mobilitat social que permetia que alguns sectors intermedis poguessin fer negocis i ocupar càrrecs representatius al Consell de Cent, a les Corts o a la Diputació del General (fonamentalment ciutadans honrats, burgesos, comerciants, professionals i els caps dels gremis).<sup>2</sup>

A començaments del segle XVIII, aquesta economia estava força consolidada i en ple desenvolupament, i les Corts i altres institucions catalanes gaudien d'una bona salut, motiu pel qual una part considerable de la societat catalana tenia interès a defensar-les. D'aquí l'aposta austriacista d'una part de la classe dirigent i de les classes populars catalanes, enfront dels borbons. Una aposta que es recolzava en un sentiment antifrancès amb una vessant històrica i política, per les continuades agressions franceses sobre el territori català, i una altra d'econòmica, que veia en el mercantilisme francès un greu perill per a l'economia catalana. La continuïtat, doncs, tant del model econòmic, com del polític i constitucionalista, decantà l'opció dinàstica de bona part de la societat catalana.

Ara be, l'aposta austriacista també fou present a Castella, però fou minoritària. De fet l'exèrcit austriacista arribà a les portes de Madrid en dues ocasions, però mai ocupà la capital castellana per manca de suports interiors. A Catalunya, en canvi, el “partit austriacista”, per dir-ho d'alguna manera, és a dir, el partidari de Carles III d'Habsburg, tenia amplis suports entre la burgesia, els comerciants, la petita noblesa, els eclesiàstics i els propietaris rurals —els vigatans.

Felip d'Anjou convocà les corts catalanes a Barcelona el 1702, a instàncies del seu avi, que el va convèncer de pactar amb els catalans. De fet, ni a l'imperi Austrohongarès, ni a la monarquia francesa, es tenia costum de convocar les corts respectives. En qualsevol cas, a les citades corts catalanes s'arribà a uns acords segons els quals Felip V acceptà el sistema constitucional català. Però, en la pràctica, els ministres reials es saltaven sovint els acords, i la situació s'agreuà quan el 1704 fou nomenat virrei Francisco Antonio Fernández de Velasco y Tovar, que governà el país de forma despòtica i sense tenir en compte les institucions representatives catalanes. Per afirmar els drets constitucionals, es formà la Conferència dels tres Comuns, integrada per delegats de la

1 Joaquim Albareda, *La Guerra de Sucesión de España (1700-1714)*. Barcelona: Crítica, 2010, i *Catalunya en un conflicte europeu. Felip V i la pèrdua de les llibertats catalanes (1700-1714)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya i Ed.62, 2001.

2 J. Albareda, *La Guerra...*, pàg.165-176.

Diputació del General de Catalunya, del Consell de Cent i del braç militar. I fou aquesta Conferència la que portà la iniciativa de l'aixecament dels catalans contra Felip d'Anjou el 1705.<sup>3</sup>

En aquest marc es gestionà un acord entre els representants dels catalans i Anglaterra que serà conegut com el Pacte de Gènova. El mes de maig de 1705 una delegació aliada es reuní a Vic amb els anomenats vigatans i s'arribà a una mena de preacord. El Pacte es va signar a Gènova el 20 de juny de 1705 entre Mitford Crowe, delegat de la reina d'Anglaterra (tot i que no es reconeixeria mai oficialment) i Antoni de Paguera i Domènec Perera delegats dels vigatans. El pacte establia que Anglaterra desembarcaria a Catalunya 8.000 infants i 2.000 cavalls i lliuraria als catalans 12.000 fusells i la munició corresponent. Al seu torn, Catalunya mobilitzaria 6.000 homes i Carles III d'Habsburg confirmaria les Constitucions i privilegis del Principat, sempre que la Generalitat li reconegués la sobirania.<sup>4</sup>

A finals d'agost de 1705 arribà a Barcelona la flota de l'arxiduc Carles, integrada per 180 vaixells amb 9.000 soldats anglesos, holandesos i austríacs i 800 cavalls, sota el comandament de lord Peterborough, l'holandès Shrattenbach i Jordi de Darmstadt. Les autoritats de la ciutat es mantingueren fidels a Felip d'Anjou i no deixaren entrar les tropes aliades. Els vigatans s'alçaren i uns 1.000 homes armats anaren cap a Barcelona per unir-se al desembarcament, i aconseguiren capturar la fortalesa de Montjuïc. Mataró també es declarà a favor de Carles i aixecà un batalló per ajudar en el setge. Després, els aliats ocuparen Girona, Tortosa i Lleida. De manera que la cort de Carles III pogué instal·lar-se a la ciutat comtal.

## LA GUERRA A CATALUNYA

L'any 1705 semblava que la guerra es decanta cap als aliats a Europa i a la Península. Però, al cap de dos anys, Felip V va refent-se, sobretot després de la victòria a la batalla d'Almansa (25 d'abril de 1707) que comporta l'ocupació del País Valencià. A partir d'aquest moment Catalunya serà l'objectiu principal de Felip V, que hi concentrarà les seves tropes (uns 90.000 borbònics: francesos i castellans, sobretot), enfront d'uns 5.000 homes de la Coronela de Barcelona (organitzats pels gremis de la ciutat) i, com a molt, uns 10.000 sometents organitzats en grups dispersos pel territori. La majoria del territori del Principat era terra de ningú, i tan sols la presència d'unes tropes o altres comportava un veritable domini territorial.

La batalla fou molt desigual, però les tropes borbòniques no aconseguiren dominar Catalunya, que mantingué bastions austriacistes a Cardona, Vic i Barcelona, i va rebre suport des de Mallorca. Malgrat tot, el que canviarà definitivament el curs de la guerra serà la mort de l'emperador austrohongarès, amb la qual cosa Carles d'Hasburg és nomenat emperador, de manera que el seu interès per Catalunya quasi desapareix, però, sobretot, fa que Anglaterra cerqui una pau amb França. El catalans restaran sols, sense aliats internacionals, a partir de l'abril de 1713: "*Els catalans seran amb els mateixos drets que els castellans, els més estimats pel Rei*", deia un dels articles del Tractat d'Utrecht.

La Junta de Braços es reuní, amb la participació d'altres ciutats catalanes, per defensar les llibertats dels catalans, que s'havien aconseguit després de molts anys de brega amb els reis

3 Joaquim Albareda, *La Guerra...*, pàg.165-176.

4 Joaquim Albareda, *Els catalans i Felip V. De la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Barcelona, Ed. Vicens Vives, 1993, pàg. 234.

respectius: “Les lleis per sobre dels reis”. Unes llibertats i uns drets que afavorien una part significativa de la població en temes com les contribucions, les lleves o els límits a l'arbitrarietat del poder reial.

A finals de 1713 l'intendent borbònic Patiño imposà una càrrega fiscal als pobles de Catalunya, i molts d'aquests es revoltaren en contra, unint la resistència fiscal i l'antiborbònica, perquè el Borbó no respectava les lleis del país. El 4 de gener de 1714 el poble de Sant Martí va ser el primer que es va negar a pagar la contribució, organitzant un sometent que, al crit de “Via fora, lladres!”, s'enfrontà a les tropes borbòniques. La revolta s'estengué arreu del Penedès i els revoltats es concentraren a Sant Quintí de Mediona.

Les tropes borbòniques assetjaren la vila de Sant Quintí i l'ocuparen i saquejaren, calaren foc a les 140 cases i causaren un gran nombre de víctimes, que algunes fonts situen en les 800 persones. Es tractava de donar un escarment a la gosadia d'aixecar-se contra les ordres i les tropes de Felip V, d’*“usar del Hierro y el fuego para cauterizar a miembros tan dañados”*, segons el duc de Pòpoli.<sup>5</sup>

Al gener del 1714 el Consell de Cent de la ciutat de Barcelona encarregà a Antoni Desvalls i de Vergós, marquès del Poal, la reorganització de les forces catalanes austriacistes, davant la retirada progressiva de les tropes aliades. L'allargament del conflicte bèl·lic era l'única possibilitat de fer viable l'esperança d'aconseguir un acord amb Anglaterra. Semblava que l'entronització de Jordi I ho faria possible, però per als anglesos el “cas dels catalans” havia deixat d'existir en el moment en què havien aconseguit els seus objectius econòmics i polítics.

En qualsevol cas, aquest exèrcit català austriacista va seguir plantant cara a les tropes borbòniques a la Catalunya central, al Penedès, al Camp de Tarragona i a les terres de l'Ebre. Això provocà un seguit de continus petits enfrontaments, dispersos pel territori català, que culminaren el 13 i 14 d'agost de 1714 en la Batalla de Talamanca, que fou la darrera victòria de les tropes catalanoaustriacistes. No és aquest l'espai per tractar de la defensa de Barcelona i l'assalt final, així que ho deixarem aquí.

## ELS SIGNIFICATS DEL 1714

Pel que fa a Catalunya, la Guerra de Successió Espanyola va ser, essencialment, una pugna entre un sistema polític que apuntava en una línia de progrés i representació política i un poder monàrquic absolut, fonamentat en la conservació del domini feudal de la terra, que va representar un fre per al desenvolupament de les monarquies de França i d'Espanya al segle XVIII. Mentrestant, l'existència d'un govern parlamentari afavoria el creixement d'Anglaterra i de les Províncies Unides dels Països Baixos (Holanda), constituïdes en república federal des de la Unió d'Utrecht (1579).

La més gran de les pèrdues que va sofrir Catalunya com a conseqüència de la derrota de 1714 va ser, precisament, la d'un projecte polític que, en el transcurs de més de quatre-cents anys, des de les Corts de 1283 fins a les de 1706, havia elaborat un sistema de govern representatiu que, amb la democratització que havia culminat en les corts de 1702 i 1706, com ha estudiat la historiadora Eva Serra,<sup>6</sup> figurava entre els més avançats i democràtics d'Europa. Ho reconeixeria el mateix Felip V, que va justificar la seva voluntat de destruir-lo amb l'argument que els catalans,

5 Cristina Puig, “El Penedès, focus inicial de la resistència catalana a finals de la Guerra de Successió”, *Premis llavor de Lletres. Creació i recerca*, Vilafranca del Penedès, La Fura, 2000, pàg.15-34.

6 Eva Serra, “El sistema constitucional català i el dret de les persones al final de 1702-1706”, conferència pronunciada a Tarragona el 15 d'octubre de 2013.

després del que havien aconseguit en les darreres corts, tenien més llibertats que els anglesos amb el seu govern parlamentari.<sup>7</sup>

Per exemple, en un fullet que apareix com a imprès a Vilafranca del Penedès el 1714, tot i que es tractava d'una estratègia per salvar la censura, *Lealtad catalana purificada de envidiosas calumnias entre llamas de sufrimientos, en el crisol de la constancia, esmaltada con lo heroico de la resolución de defenderse Cataluña por el rey y por la patria*, se sostenia que la nació la representaven les Corts totes soles, com a reunió dels tres braços o estaments, sense que fos necessari comptar amb un rei. Ho va recordar al món el penedesenc Pau Casals l'any 1971 en una memorable intervenció a la seu de les Nacions Unides:

*Jo sóc català. Catalunya avui és una província d'Espanya. Però què va ser Catalunya? Catalunya ha estat la nació més gran del món. Us diré el perquè. Catalunya va tenir el primer Parlament, molt abans que Anglaterra. Catalunya va tenir les primeres Nacions Unides. En el segle XI totes les autoritats de Catalunya es van reunir en una ciutat de França –que aleshores era Catalunya– per parlar de la pau. En el segle XI. Pau en el món i en contra les guerres, la inhumanitat de les guerres. Això era Catalunya.*

Unes Corts que s'havien reunit en diverses ocasions a Vilafranca del Penedès, concretament a la sala capitular del monestir dels frares menors, al carrer de Sant Pere: 1218, 1353, 1358-1359, 1367 i 1451. El mateix lloc on l'any 1461 es va signar la Concòrdia o Capitulació de Vilafranca en el marc de la Guerra Civil Catalana, a favor de Carles de Viana com a lloctinent perpetu de Catalunya, alhora que s'imposava al seu pare Joan II l'autorització de la Diputació catalana per entrar-hi.

Ara be, cal anar en compte. Quan parlem de democratització en els segles XVII o XVIII, no ens estem referint al que actualment entenem per democràcia, sinó a diversos graus de participació política de la qual estaven excloses les classes populars.

Les autoritats borbòniques temien que les lleis i institucions dels catalans portessin una república. Però aquesta por estava totalment injustificada. De fet, la República catalana havia estat declarada l'any 1641 pels Braços Generals de Catalunya, presidits per Pau Claris, en plena Guerra dels Segadors contra el comte-duc d'Olivares. El republicanisme reapareixeria en els moments finals de la resistència antiborbònica, cap a 1714, en un clima d'exasperació, quan se sabia que Felip V no acceptava fer cap concessió respecte de la conservació del sistema polític català. Posteriorment, la República catalana fou proclamada per Napoleó Bonaparte, l'any 1810; per Baldomer Lostau l'any 1873 (amb motiu de la I República Espanyola); per Francesc Macià l'abril de 1931, i per Lluís Companys l'octubre del 1934, ambdós durant la Segona República espanyola.

Però, tornem al 1714. Tal com ja hem dit, la pèrdua del projecte polític austriacista va ser la més greu de les que patí el país a partir d'aquest any, perquè el conjunt de lleis, llibertats i garanties que integraven aquest sistema era necessari per assegurar la continuïtat del rumb que estava seguint la societat catalana, que, a començaments del segle XVIII, semblava encaminar-se cap a una forma d'evolució semblant a les que seguien Holanda o Anglaterra, associant un procés gradual de democratització al desenvolupament d'una economia capitalista.

Està força clar que el projecte català no s'havia plantejat en termes de separació. Els llaços que s'havien establert amb Castella o amb Andalusia per la via de les relacions i dels intercanvis eren prou forts com per aspirar a conservar-los dins d'una monarquia composta, per l'estil del que seria l'imperi Austrohongarès. Els catalans eren ben conscients, a més, que l'èxit que poguessin

7 Joaquim Albareda a "Felip V i Catalunya", *Manuscrits*, 18 (2000), pàg.32.

assolir en les seves demandes de llibertat era una condició per a la democratització del conjunt dels regnes de la monarquia, que és el que explica que sostinguessin durant la guerra que la seva lluita era també “per la llibertat de tots els espanyols”. Ho deia també el citat document de la Lealtad Catalana: “para que desde Catalunya, con el valor de sus hijos, salga a tomar la entera posesión de sus dominios , y a rescatar la honra y la libertad de España.”<sup>8</sup>

## LA NOVA PLANTA

Com a dret de conquesta, Felip V s'annexionà els territoris catalans i suprimí les seves institucions, promulgant l'any 1716 el Decret de Nova Planta de Catalunya, que legalitzava l'ocupació del país i imposava les lleis i costums castellans. Una de les mostres del caràcter repressiu del nou règim fou la construcció a Barcelona de la fortalesa de la Ciutadella, operació per a la qual calgué destruir una gran part del barri de la Ribera, un dels més centrals, rics i poblats de la ciutat. La gent que es va quedar sense casa per culpa de la construcció de la Ciutadella no sols no va rebre cap indemnització sinó que, a més, va ser obligada a col·laborar gratuïtament en la destrucció de casa seva i en l'edificació de la nova fortalesa.

La repressió, combinada amb una època de penúries econòmiques, com la fam de 1716, provocaren una gran misèria i malestar a Catalunya. Josep M. Torras i Ribé ha estudiat a fons aquesta repressió i ens ofereix nombroses mostres documentades.<sup>9</sup> La repressió no era pas resultat de l'acció individual d'alguna autoritat, sinó que formava part d'una estratègia política de dominació i de càstig contra la gosadia dels catalans de revoltar-se contra Felip V. Una repressió que havia de contribuir a assimilar els territoris conquerits a les formes de la Corona de Castella. En tenim un exemple en la reconversió de les històriques vegueries en corregiments, tal com passà amb la de Vilafranca del Penedès, que tenia més de 300 anys d'existència, i a la qual se li retallà tota la costa marítima del Gaià fins a Sitges.

Els fonaments de la Nova Planta es troben en les anotacions de Felip V en els decrets de 1707 que abolien els furs dels regnes d'Aragó i València<sup>10</sup>:

*He juzgado conveniente (así por esto como por mi deseo de reducir todos mis reinos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla, tan loables y plausibles en todo el Universo) abolir y derogar enteramente, como desde luego doy por abolidos y derogados, todos los referidos fueros, privilegios, práctica y costumbre hasta aquí observadas en los referidos reinos de Aragón y Valencia.*

*Siendo mi voluntad, que éstos se reduzcan a las leyes de Castilla, y al uso, práctica y forma de gobierno que se tiene y ha tenido en ella y en sus Tribunales sin diferencia alguna en nada; pudiendo obtener por esta razón mis fidelísimos vasallos los Castellanos oficios y empleos en Aragón y Valencia, de la misma manera que los Aragoneses y Valencianos han de poder en adelante gozarlos en Castilla sin ninguna distinción; facilitando yo por este medio a los Castellanos motivos para que acrediten de nuevo*

8 *Lealtad catalana purificada de invidiosas calumnias entre llamas de sufrimientos, en el crisol de la constancia, esmaltada con lo heroico de la resolución de defenderse Cataluña por el rey y por la patria*, Vilafranca, s.n., 1714.

9 Josep M. Torras i Ribé, *Felip V contra Catalunya: testimonis d'una repressió sistemàtica: 1713-1715*, Barcelona, Dalmau, 2005; Antoni Muñoz González i Josep Catà, *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Madrid, Muñoz/Catà, 2005.

10 Decreto de abolición de los fueros de Aragón y Valencia, 1707 Novísima Recopilación, 3,3,1.

*los efectos de mi gratitud, dispensando en ellos los mayores premios, y gracias tan merecidas de su experimentada y acrisolada fidelidad, y dando a los Aragoneses y Valencianos recíproca e igualmente mayores pruebas de mi benignidad, habilitándolos para lo que no lo estaban, en medio de la gran libertad de los fueros que gozaban antes; y ahora quedan abolidos: en cuya consecuencia he resuelto, que la Audiencia de Ministros que se ha formado para Valencia, y la que he mandado se forme para Aragón, se gobiernen y manejen en todo y por todo como las dos Chancillerías de Valladolid y Granada, observando literalmente las mismas regalías, leyes, práctica, ordenanzas y costumbres que se guardan en estas, sin la menor distinción y diferencia en nada, excepto en las controversias y puntos de jurisdicción eclesiástica, y modo de tratarla, que en esto se ha de observar la práctica y estilo que hubiere habido hasta aquí, en consecuencia de las concordias ajustadas con la Sede Apostólica, en que no se debe variar: de cuya resolución he querido participar al Consejo para que lo tenga entendido.*

El primer pas per aconseguir aquest anivellament va ser la destrucció dels òrgans de govern: Corts i Generalitat. El següent seria buidar de poder els municipis, que tenien un paper molt important en el sistema polític català i que entrarien en decadència per la corrupció produïda per la venda dels càrrecs municipals que va introduir el règim borbònic. El sistema polític abolit permetia a la societat civil d'organitzar-se, encara que aquesta societat fos tan sols la de les classes mitjanes i benestants de les ciutats, i en restessin exclosos els pagesos. Aquest és el paper que desenvoluparen durant molts anys els gremis d'ofici i les confraries.

La iniciativa va passar aleshores a la societat civil, potenciant l'activitat dels gremis, confraries i col·legis que agrupaven horitzontalment els ciutadans. Els gremis, en concret, que, segons ens diu Torras i Ribé, van ser durant tot el segle XVIII “*l'única institució catalana que va conservar molts dels trets característics de l'antic ordenament institucional*”, es van convertir en “*la representació natural*” dels ciutadans marginats i postergats pel nou règim i van protagonitzar la lluita contra uns ajuntaments corruptes.<sup>11</sup> Tan sols es va salvar el dret civil català i fou perquè les noves autoritats borbòniques temien el desgavell social i econòmic que es podia produir si l'anul·laven.

Els gremis organitzaven la producció (controlaven la quantitat i la qualitat dels productes), alhora que asseguraven el benestar als seus membres: mestres, oficials i aprenents. Al seu torn, les confraries, lligades als gremis i amb un caire religiós, vetllaven per la bona organització social, i mantenien els seus altars i els entremesos de les festes, especialment per Corpus. De fet, els balls populars que avui acompanyen cercaviles i processons per tot el Principat tenen les seves arrels en els gremis i les confraries.

## EFFECTES POSITIUS O NEGATIUS

Tot i que la història és de grisos, la incidència de la Nova Planta i del domini borbònic sobre Catalunya ha estat interpretada de forma diametralment oposada. Per uns seria la causa del creixement econòmic que experimentà Catalunya durant el segle XVIII, i per altres un obstacle malgrat el qual Catalunya creixeria.

11 Josep M. Torras i Ribé, *Els municipis catalans de l'Antic Règim, 1453-1808*, Barcelona, Curial, 1983.

Be, en aquesta terra insubmisa en què els conflictes, i, en especial, els moviments populars, es mantindrien incessantment,<sup>12</sup> s'estava produint, però, un desenvolupament imprevist: el "miracle" d'un creixement econòmic i un desenvolupament cultural que distingia netament l'evolució de Catalunya de la de la resta de l'Estat. Un creixement que venia del segle XVII i que era fruit de factors que les autoritats borbòniques no sabien identificar. Les diferències amb la resta de l'Estat eren tan evidents que se'n vantaven els representants dels corregiments de Catalunya, que, en una representació de 1773, es referien al miracle de les plantades de vinyes en terres aparentment estèrils: "*En terreno que antes solo ofrecían a la vista un continuado peñasco, habiendo sido preciso romperlo para hallar a un palmo, y más profundidad, la tierra hasta entonces desconocida.*"<sup>13</sup>

Però on era la clau d'aquesta diferència, si tot el país estava sotmès a la mateixa legislació? La diferència podia estar en "la geografia / l'espai" o en "la societat / els homes i les dones". Pierre Vilar ens ha mostrat abastament com aquesta diferència es deu al factor humà, als homes i dones i la societat catalana. Que l'expansió agrària, que és a la base de tot plegat, s'ha basat en "*la força de treball dels homes, ajudada, a penes, per un petit estalvi*": una agricultura de petites explotacions, cultivades en la majoria dels casos en règim d'emfiteusi, que feien un ús eficient del treball familiar. La seva eficàcia, a més, venia potenciada per "la intensitat dels intercanvis", que feia possible especialitzar-se en allò que podia produir-se millor a cada banda.<sup>14</sup> Una societat amb menys desigualtat social i que permetia integrar les classes pageses en el guany del creixement econòmic mitjançant el sistema emfiteutic. Com a resultat d'una tradició i d'un sistema polític que es regia per constitucions votades en Corts. I que tenia en Barcelona un veritable cap i casal econòmic, polític i cultural.<sup>15</sup>

12 Pedro de Lucuce, *Precauciones contra alborotos, motines y rebeliones en la plaza de Barcelona*, edició de Lluís Roura, Barcelona Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives, 2002.

13 Reproduït per Lluís Roura, "La diputació de Catalunya de 1773", *Pedralbes*, núm.23 (2003), pàg. 237-262.

14 P. Vilar, *Catalunya...*, vol.III.

15 Albert Garcia Espuche, *La ciutat del Born*, Barcelona, Ajuntament, 2009 i *Barcelona, 1700*, Barcelona, Empúries, 2010.